

Nenavadni fosilni raki vitičnjaki

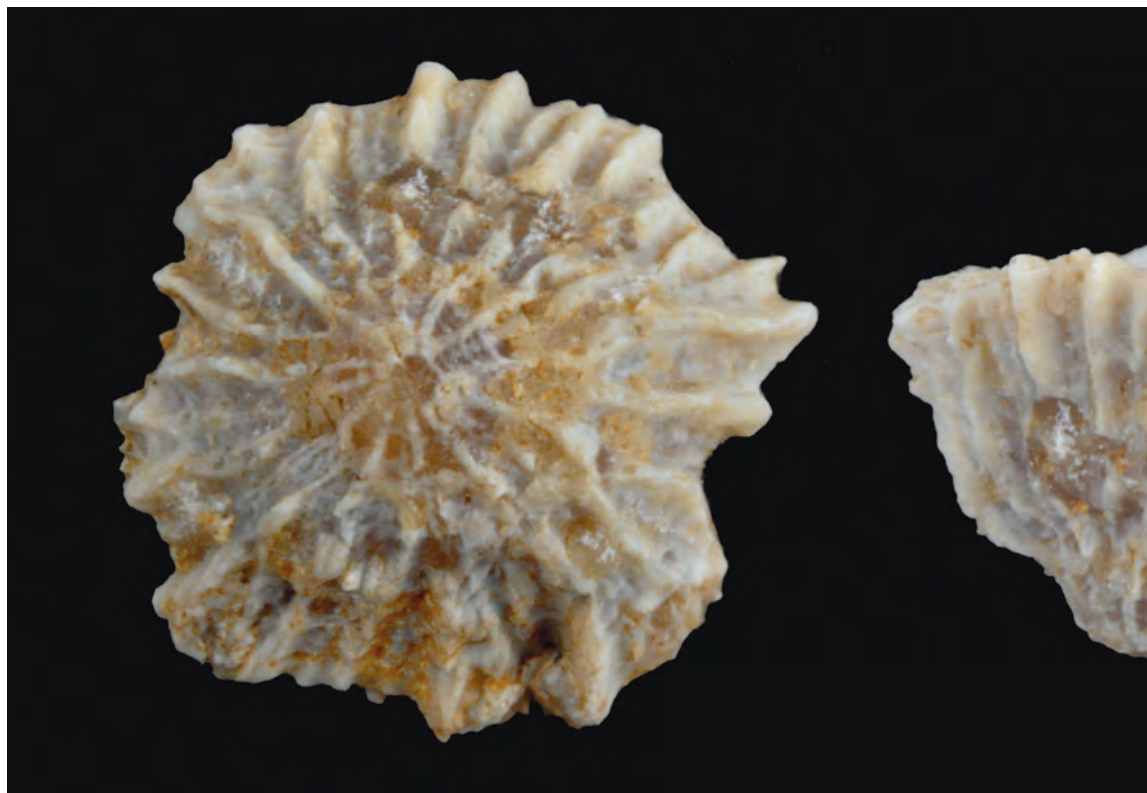
Matija Križnar

Vsakdo pozna tiste majhne lupinice, ki so prilepljene na skalah ob morski obali. Zelo težko jih je odluščiti od kamna in so včasih prava nadlega, ko skušamo v vodo. To so lupine rakov vitičnjakov ali ciripednih rakov. Mnogo njihovih sorodnikov živi po vseh svetovnih morjih in poseljujejo obale, morsko dno, koralne grebene in celo nekatere morske sesalce (kiti in želve).

Fosilnih ostankov rakov vitičnjakov je po nekod izjemno veliko, saj se njihove lupine trde. Prvi predstavniki rakov vitičnjakov se pojavijo že v paleozoiku. V Sloveniji poznamo kar nekaj nahajališč njihovih ostankov iz terciarnih plasti. Verjetno najbolj znano

je tisto pri Govcah nad Laškim, kjer smo odkrili tudi zelo velike primerke rodu *Balanus*. Seveda je tudi drugod po miocenskih nahajališčih fosilov mogoče najti posamezne lupine školjk s pritrjenimi lupinami rakov vitičnjakov.

V miocenskih plasteh Dupleka pri Mariboru so odkrili tudi manjše koralne grebene, ki so takrat uspevali v zelo toplem in čistem morju. Poleg koral so našli tudi školjke, polže in nenavadne ostanke rakov vitičnjakov. Miocenski ostanki rakov vitičnjakov so nenavadnih oblik in so veliki le približno deset milimetrov. Na prvi pogled spominjajo na majhne korale, a je to le prilagoditev, saj so ti vitičnjaki živeli skriti med posamezni-

Dva primerka ciripednih rakov iz najdišča pri Šentilju. Najdba in zbirka Dean Šauperl.

Foto: Matija Križnar.

Ciripadni rak (Creusia darwiana) iz miocenskih plasti pri Dupleku.

Našel Franc Pajtler, hrani Prirodoslovni muzej Slovenije.

Foto: Matija Križnar.

Creusia darwiana v življenjskem položaju (obkrožen) med koraliti. Primerek je iz miocenskih plasti kamnoloma na Avstrijskem Štajerskem. Najdba in zbirka: Dean Šauperl. Foto: Matija Križnar.

mi koralnimi polipi. Fosilni ostanki rakov vitičnjakov iz Dupleka pripadajo vrsti *Creusia darwiana*. Zelo podobne ostanke smo našli tudi v okolici Šentilja v zelo podobnih miocenskih plasteh. Zagotovo so se raki vitičnjaki ohranili še drugod v miocenskih plasteh vzhodne Slovenije, kjer so bili podobne razmere za rast koralnih grebenov kot v sosednji Avstriji, iz katere prav tako poročajo o najdbah vrste *Creusia darwiana*. Čeprav majhni in neopazni ostanki rakov vitičnjakov rodu *Creusia* kažejo na zanimivo simbiozo s koralami, kakršno srečamo tudi danes. Združba koral, rakov vitičnjakov in drugih organizmov dopolnjuje pogled na miocenska okolja v okolici Maribora, še zlasti ob dejstvu, da so bili večji koralni grebenčki zelo redki.

Literatura:

- Schultz, O., 1998: *Tertiärfossilien Österreichs – Wirbellose, niedere Wirbeltiere und marine Säugetiere*. Korb: Goldschneck-Verlag. 160 str.
- Baluk, W., Radwanski, A., 1967: *Miocene cirripeds domiciled in corals*. *Acta Palaentologica Polonica*, 7 (4): 457–513.